

Online stemmen werkt ronselen in de hand

Referendum| Rotterdam Elektronisch stemmen is onveilig en bevordert manipulatie, zegt Jan van Dijk, specialist e-bestuur.

HANS MARIJNISSEN, REDACTIE
BINNENLAND

Het online-referendum dat Rotterdam wil houden, is niet alleen technisch onveilig, maar maakt ook het ronselen van stemmen erg eenvoudig. Dat zegt professor Jan van Dijk, hoogleraar aan Universiteit Twente en verbonden aan het Center for e-Government Studies.

Volgens Van Dijk heeft elektronisch stemmen meer na- dan voordelen. Burgemeester Ahmed Aboutaleb wil dat de Rotterdammers zich in een online-referendum uitspreken over een plan om 20.000 sociale huurwoningen in de stad te slopen. Zo'n elektronisch referendum is goedkoper, omdat nauwelijks nog bemande stemlokalen nodig zijn. Ook zou 'thuisstemmen' het aantal kiezers moeten doen toenemen. Die hoeven niet meer door de regen naar de stembus.

Volgens Van Dijk lijkt dat voordelig, maar kleven aan thuisstemmen allerlei bezwaren. Aboutaleb schrijft in een brief aan de Rotterdamse raad dat de inwoners door gebruik te maken van hun elektronische handtekening DigiD hun stem kunnen uitbrengen. In diezelfde brief staat ook dat slechts 74 procent van de Nederlanders een DigiD heeft, en dat Rotterdam achterblijft bij dit landelijk gemiddelde. Ruim een kwart van de Rotterdammers kan op dit moment dus niet eens deelnemen aan een online-stemming. Zij kunnen alsnog een DigiD aanvragen, of gebruikmaken van de enkele stemlokalen die de gemeente nog wél inricht. Maar de drempel om te gaan stemmen wordt voor een kwart van de Rotterdammers dus verhoogd, in plaats van verlaagd.

Daarbij komt, zegt hoogleraar Van

Dijk, dat DigiD geen volstrekt veilig systeem is en waarvoor het toenmalige College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) meerdere keren heeft gewaarschuwd. Niet voor niets is de overheid volgens Van Dijk op zoek naar een minder fraudegevoelig alternatief. De resultaten van een proef met de opvolger Idensys worden dit najaar verwacht.

"Het grote voordeel van het 'ouderwetse' stembureau is ook dat daar géén propaganda bedreven mag worden", zegt Van Dijk, "en ook niet in de omgeving. Een burger kan in alle rust zelf een keuze maken. Bij een digitale verkiezing is het heel makkelijk om vanuit propaganda-pagina's voor een 'ja' of een 'nee' direct een link te bieden naar het stemforum. Je bent als kiezer dan, zoals de Amerikanen het zeggen, one klick away vanuit de propaganda bij de stem. Daar zit geen enkele overdenkingstijd meer tussen, ook niet het loopje naar het neutrale stemkantoor. Manipulatie ligt zo op de loer."

Van Dijk ziet ook voor zich hoe via Facebook-groepen of met bepaalde apps stemmen kunnen worden geronseld, met een attentie als wederdienst, iets wat overigens strafbaar is in Nederland. En is het wel mogelijk thuis geheel onafhankelijk te stemmen, vraagt Van Dijk zich af, als dominante partners hun echtgenotes onder druk zetten hún keuze te maken?

Elektronisch thuisstemmen via referenda lijkt een mooie techniek in een nieuwe, directe democratie. Overheden zijn er ook enthousiast over, omdat de opkomst dan hoger zou worden. "Niets is minder waar", zegt Van Dijk. Online-referenda in Zwitserland en Estland laten eenzelfde opkomstpercentage zien als verkiezingen met rood potlood."

Papieren stemmen zijn na te tellen als er twijfels zijn over de uitkomst. Digitale stemmen zijn niet meer te traceren. "Als het goed is

tenminste", zegt Van Dijk. "Want je moet er niet aan denken dat hackers wél bij die gegevens kunnen komen, en deze doorverkopen aan marktpartijen. Dan weten politieke partijen bij een volgend referendum welke kiezers zij nog kunnen beïnvloeden, en ook wie die investering niet meer waard is."

Kiesraad tegen thuis stemmen

De Kiesraad is tegen digitaal thuisstemmen, omdat de eigen woning geen gecontroleerde omgeving is.

Directeur Melle Bakker van dit adviesorgaan waarschuwt voor technische onbetrouwbaarheden en voor 'family voting'. "Het is natuurlijk de vraag wie er thuis achter de computer zit." De Kiesraad gaat formeel over landelijke verkiezingen en referenda. Het Rotterdamse referendum vindt plaats op basis van een gemeentelijke verordening. De raad kiest morgen een datum.

Het kabinet oordeelde in 2014 dat de tijd voor internetstemmen nog niet rijp is. Er kleven te veel risico's aan en het is kostbaar.